

Canviem el sistema (econòmic), no el clima!

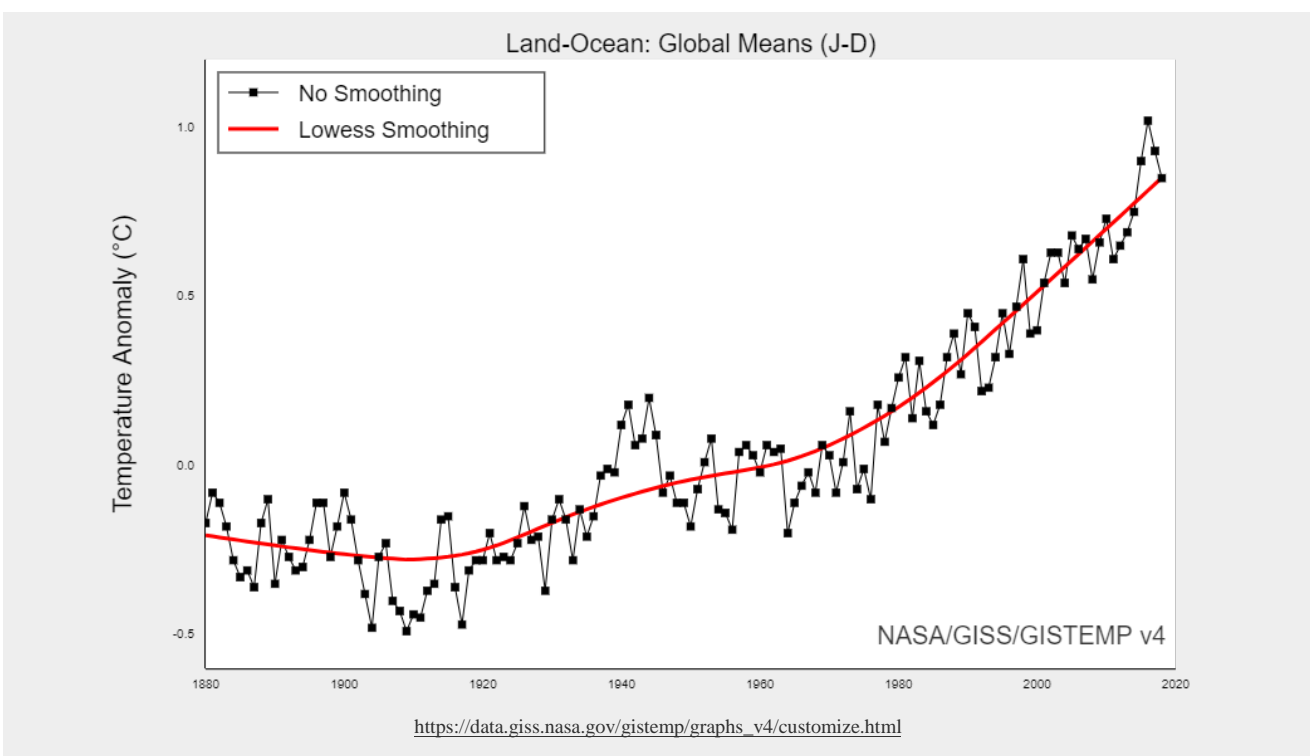
Posted on 2 Novembre 2019 by Esteve Badia

El lema de la manifestació pel clima del passat 17 de setembre, *Canviem el sistema, no el clima*, ens diu que per lluitar contra el canvi climàtic i el malbaratament dels recursos naturals el que ens cal és canviar el sistema econòmic per un que sigui sostenible ecològicament.

Anem a pams.

EL CLIMA

La gràfica a continuació ens mostra l'evolució de la temperatura mitjana de la terra els darrers 140 anys.



Queda clar que la temperatura global està augmentant ràpidament. Hem de fer alguna cosa si no volem convertir el nostre planeta en un infern.

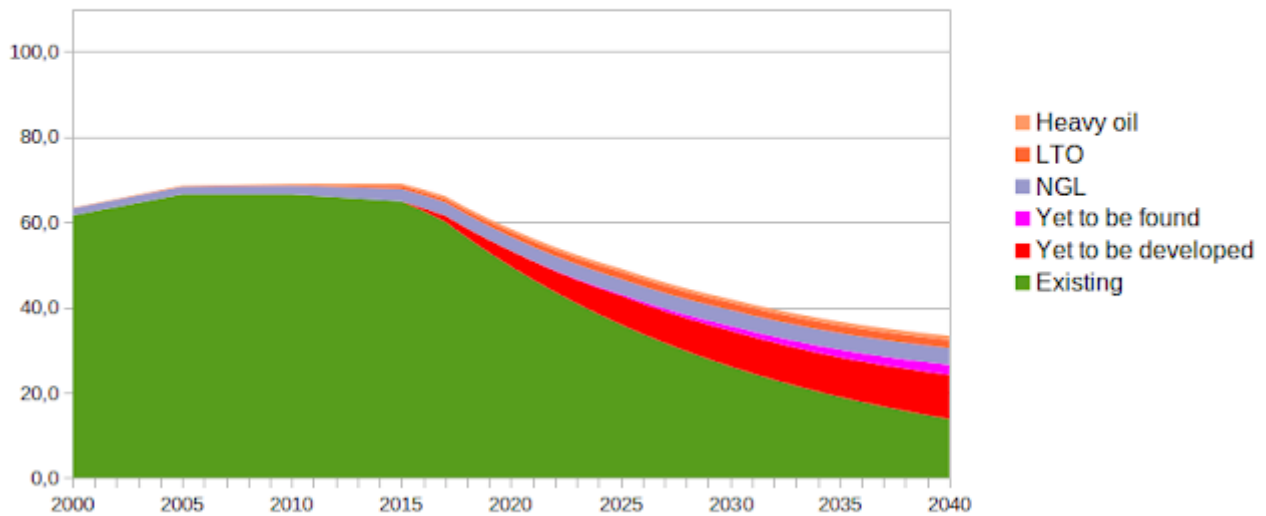
L'ENERGIA

Concretament, hem de deixar de cremar hidrocarburs (petroli, gas natural, carbó i derivats) que són el principals causants del canvi climàtic. Per sort no podem cremar petroli indefinidament encara que siguem tan irresponsables com per voler-ho, ja que el petroli - com la resta d'hidrocarburs- és un recurs no renovable que tard o d'hora ha d'escassejar.

La següent gràfica de l'investigador [Antonio Turiel](#) ens mostra una previsió basada en dades de l'[Agència Internacional de l'Energia](#), que pronostica un descens del 50% de l'energia que obtenim del petroli (i similars) cap al 2040. Alerta! En vint anys veurem reduït a la meitat el nostre consum d'or negre a escala global!

Oil - Realistic net energy (Mboe/d)

The Oil Crash: Twilight of Oil 2018

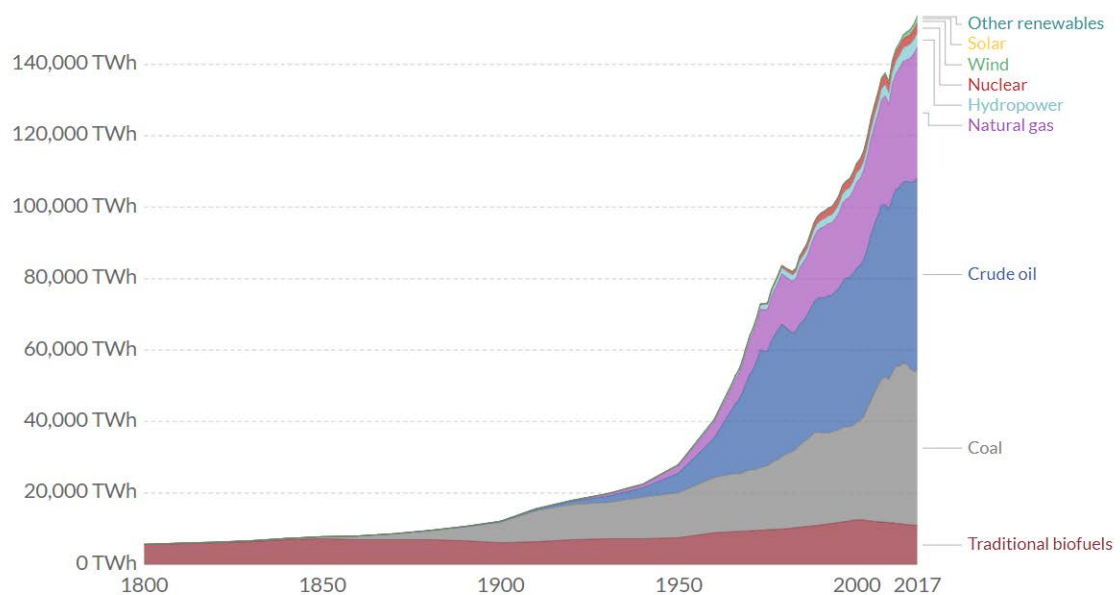


<http://crashoil.blogspot.com/2018/12/el-ocaso-del-petroleo-edicion-de-2018.html>

Hem de preparar-nos, per responsabilitat i per necessitat, a viure amb menys energia disponible, ja que així serà el futur tant si volem com si no. Podem incidir, però, en com gastem el petroli que ens queda: si permetem que el malbaratin en dos dies aquells grups privilegiats que aconseguen controlar-lo (tan si ens trobem dins o fora del grup selecte), o el reservem per aquelles funcions més necessàries i el repartim equitativament.

I les renovables, i la nuclear? Alguns discursos ens venen que podrem seguir vivint materialment com fins ara, fins i tot seguint els ritmes de creixement econòmic de les darreres dècades substituint l'energia fòssil per energia renovable. Seria fantàstic, però això és tècnicament impossible. S'ha d'analitzar una per una les possibilitats renovables: hidroelèctrica, eòlica, solar, etc i també les aplicacions: transport, indústria, etc per veure si bé les renovables han de ser un complement indispensable a l'energia fòssil, no poden sustentar una economia com l'actual (Aquest enllaç és un bon recull que demostra els límits de les renovables <http://crashoil.blogspot.com/2014/08/post-de-resumen-los-limites-de-las.html>). La nuclear, a part de perillosa, no és tampoc una alternativa rendible: és majoritàriament per aquest motiu que no s'han creat noves centrals les darreres dècades.

La següent gràfica ens dóna una idea de la preponderància dels recursos energètics no renovables en la nostra societat, i de la irrellevància relativa de les renovables i fins i tot la nuclear. També s'observa la excepcionalitat en termes de consum energètic d'aquesta nostra època industrial.



Source: Vaclav Smil (2017) and BP Statistical Review of World Energy

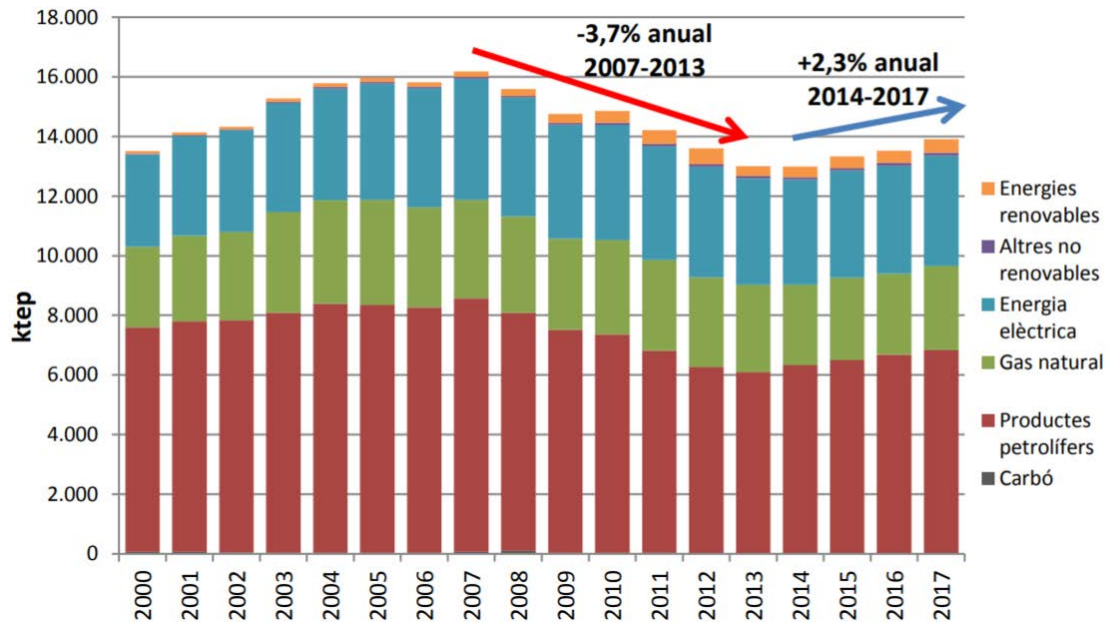
CC BY

<https://ourworldindata.org/energy-production-and-changing-energy-sources>

L'ECONOMIA

El consum energètic està íntimament lligat a l'economia, és obvi. Des de l'agricultura, les indústries, el transport, la tecnologia. Pràcticament qualsevol activitat econòmica necessita energia per a ser duta a terme. Tan és així que s'ha inventat el concepte d'*intensitat energètica*, que mesura quanta energia es necessita per a generar un euro de PIB en un país o regió. Tot i que la intensitat energètica mundial baixa mica en mica, la relació entre economia i energia és igualment directa.

Per a exemplificar-ho amb dades, mirem la gràfica del consum energètic a Catalunya entre 2000 i 2017. S'observa un creixement fins 2007, un decreixement des de 2008 (data en el que el barril de petroli *Brent* va arribar al preu rècord de 147,25\$) fins 2013, i des de llavors altra vegada creixement més tímida. La història econòmica de Catalunya els darrers anys la sabem totes, i la coincidència és absoluta.



http://icaen.gencat.cat/web/.content/10_ICAEN/16_dades_obertes/arxius/Balanc_energetic_2017_19-06-20.pdf

Si l'economia i l'energia van de la mà, i sabem que el consum energètic ha d'anar de baixa les properes dècades, hem de preveure un decreixement econòmic igualment important. No podem comprar tantes coses!

EL CAPITALISME

El sistema capitalista no funciona bé en èpoques de decreixement econòmic com les que hem viscut de 2008 a 2014 i les que vindran properament. Això és així perquè els propietaris del capital només inverteixen diners en una activitat quan hi ha expectatives de guanyar més diners al cap d'un temps a través d'aquesta activitat. En època de decreixement econòmic no hi ha previsió de guanys, per tant els bancs deixen de donar crèdits, les empreses deixen d'invertir en noves activitats econòmiques, es perden llocs de treball, cau el consum i això es realimenta fent que moltes persones quedin excloses del mercat i per tant ho passin realment malament per a poder accedir als mínims per viure.

A la següent gràfica es pot veure com entre 2008 i 2014 moltes persones van perdre la feina, el resultat de la crisi econòmica deguda a uns anys de decreixement.



Darrerament això s'ha intentat revertir amb inversió pública i crèdit barat des dels Bancs Centrals, per a mirar de reactivar l'economia com sigui, amb dubtós resultat: aquestes mesures només tenen efecte temporal i presenten problemes com l'endeutament públic. Tot i que menor energia significa menor economia quantitativament, això no hauria de significar necessàriament atur i crisi.

La qüestió no és com podem mantenir l'economia en creixement, perquè l'esforç serà inútil i, pitjor encara, destructiu pel planeta. La qüestió és com podem tenir un sistema viable en una època de decreixement econòmic. Necessitem un sistema econòmic nou que s'adapti al nou escenari de decreixement. Un sistema on totes les persones puguin continuar treballant i puguin satisfer les necessitats bàsiques, tot i que any rere any deixem enrere consums que havien estat a l'abast durant els anys d'abundància energètica.

LES ALTERNATIVES

Són molts els col·lectius que des d'una o altra vessant estan construint alternatives al capitalisme.

Alternatives d'agricultura, basades en la idea que els productes alimentaris han de ser beneficiosos per la gent que la consumeix, per la terra d'on surt i per les persones que la treballen.

Alternatives d'habitatge, basades en la idea que el sostre és un dret universal i no una mercaderia subjecte a especulació. També alternatives de vida en comú, contrarestant la inèrcia individualista i compartint recursos entre veïnes.

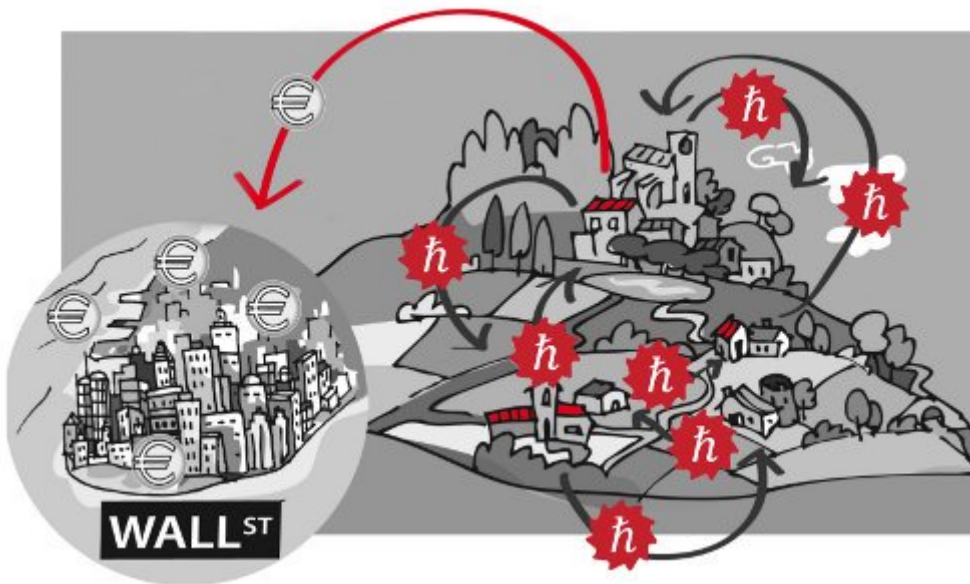
Alternatives en la forma de relacionar-nos, basades en la idea que ningú exerceixi dominació sobre ningú. En l'àmbit del treball, això significa també la creació de models organitzatius més horitzontals i cooperatius. Significa també fer visible i valorar el treball de cures i reproducció tan com el productiu.

De fet, qualsevol activitat que, econòmica o no, no estigui motivada per la cerca d'un rendiment econòmic és una alternativa al capitalisme i ens apropa a un nou sistema social i econòmic sostenible: Cooperatives de treball, d'habitatge, grups de consum, agricultura ecològica, grups de suport, cultura popular, feminismes, col·lectius polítics de base, i, afortunadament, un llarg etcètera.

LA MONEDA SOCIAL

La moneda social del Bages, com tantes altres iniciatives similars arreu de Catalunya i del món, és també una alternativa, concretament, al sistema monetari capitalista. La moneda social és diferent dels euros en varis aspectes:

- Els euros es posen en circulació pel Banc Central a partir de crèdits amb interès, cosa que transfereix riquesa des de la classe treballadora als bancs i a més fa que el sistema entri en crisi en cas de decreixement, ja que no es pot tornar el crèdit més l'interès si no hi ha creixement econòmic. La moneda social, en canvi, no necessita creixement econòmic per fluir perquè és creada descentralitzadament a partir del crèdit mutu: els membres que estan en negatiu són els que estan creant la moneda que tenen els membres en positiu.
- Els euros no tenen restriccions en el moviment arreu del planeta i afavoreixen la creació d'un mercat globalitzat. La moneda social, d'àmbit local, afavoreix el consum de productes locals i l'intercanvi entre productors d'una mateixa territori, tot i que també és convertible a altres monedes socials agermanades. Això afavoreix també la sobirania alimentària d'un territori.
- La política monetària convencional està definida pel Banc Central, òrgan allunyat de qualsevol control democràtic. La moneda social, en canvi, és gestionada directament per la comunitat que en fa ús, a través de democràcia directa.



Per aquests motius la moneda social, junt amb les altres alternatives, és una bona eina per anar construint aquesta altra economia respectuosa amb el planeta i en la que totes les persones puguem tenir una vida ben digna. I podem començar avui mateix, sense esperar a cap cimera internacional ni revolució de les masses.

Necessàriament, tant si volem com si no, el futur serà més auster materialment. Si no canviem el sistema econòmic, ens espera un futur de crisis, atur, guerres pel control dels recursos naturals, desigualtat i pobresa per a la majoria. A les nostres mans està començar a actuar d'una altra manera, a través de la moneda social i altres alternatives al capitalisme, per a construir un món prou just i feliç en el decreixement.